

KKTC HUKUKUNDA YABANCILARIN ÇALIŞMA HAK VE ÖZGÜRLÜĞÜ

Foreigners Right and Freedom to Work under the Law of the TRNC

Arzu Alibaba*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Hukukunda yabancıların çalışma hak ve özgürlüğünü incelemektir. Bu bağlamda, KKTC mevzuatından hareketle yabancıların çalışma hak ve özgürlüğünün genel esasları ortaya konmaya çalışılmıştır. Özellikle yabancıların çalışma hak ve özgürlüğüne ilişkin kurallar içeren “Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası” ve bu yasa altında çıkarılmış “Yabancıların Çalışma İzinleri Tüzüğü” ile “Yabancılar ve Muhaceret Yasası” ile bu yasa altında çıkarılmış olan “Yabancılar ve Muhaceret Tüzüğü” incelenmiştir. KKTC hukuku ile Türk hukukunun farkları da bu çerçevede irdelenmiştir. Öncelikle, yabancıların KKTC’de çalışabilmek için ön izin alma, KKTC’ye usulüne uygun giriş yapma ve çalışma izni

* Dr, Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi (arzu.alibaba@emu.edu.tr).

alma evreleri incelenmiştir. Yabancıların tâbi oldukları yasal sınırlamalar dahilinde yapabilecekleri ve yapamayacakları bazı meslekler ise makalenin son kısmını oluşturmuştur.

Anahtar sözcükler: Yabancı, Yabancılar hukuku, Yabancıların çalışma hakkı ve özgürlüğü, Çalışma izni, KKTC Hukuku

ABSTRACT

The aim of this article is to analyze the right and freedom of foreigners to work in accordance with the law of the TRNC. Especially, the “Code of Foreigners’ Work Permits” and “Regulation of Foreigners’ Work Permits” which depends on the aforementioned code, “Foreigners and Immigration Code” and “Foreigners and Immigration Regulation,” which basically regulate foreigners’ right and freedom to work, are studied. Differences between TRNC law and Turkish law are also mentioned within this framework. First of all, to be able to work in the TRNC, phases foreigners should follow -- like pre-permit, legal entrance to the TRNC and work permit -- are analyzed. The final part of the article is composed of professions which can and cannot be legally practiced by foreigners.

Keywords: Foreigners, Foreigner law, Foreigners’ right and freedom to work, Work permit, TRNC Law

GİRİŞ

Bu makalede KKTC Hukukunda yabancıların çalışma hak ve özgürlükleri, KKTC mevzuatı irdelenmek suretiyle ele alınmıştır. KKTC hukuku ile Türk hukukunun farklı düzenlemeler içerdiği noktalarda Türk hukukuna da atıfta bulunulmuştur.

Yabancıların KKTC’de çalışma hak ve özgürlüklerine ilişkin genel kurallar incelenmeden önce kısaca “yabancı” kavramı üzerinde durulmuştur. Akabinde KKTC Anayasası’ndaki düzenlemelerden

hareketle, KKTC hukukunda yabancıların çalışma hak ve özgürlüklerine ilişkin genel esaslar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yabancıların KKTC’de çalışabilmek için yerine getirmeleri gereken usulî işlemler ise, ön izin, usulüne uygun olarak ülkeye giriş ve çalışma izni evreleri açıklanmak suretiyle işlenmiştir. Son olarak da, yasalarda öngörülen sınırlamalar belli başlı çalışma alanları ve meslekler bakımından ele alınmak suretiyle incelenmiştir.

I. Genel Olarak

KKTC Hukukunda yabancıların çalışma hak ve özgürlüklerinin genel çerçevesini çizmeden önce, KKTC hukukunda “yabancı” kavramını incelemenin yerinde olacağı kanaatindeyiz. KKTC hukukunda yabancı kavramının 25/1993 Sayılı “KKTC Yurttaşlık Yasası’nda (Yurttaşlık Yasası)” ve 13/1952 Sayılı (Fasıl 105) “Yabancılar ve Muhaceret Yasası’nda (Yabancılar Yasası)” tanımlandığını söylemek mümkündür. İki tanım farklılık göstermekle birlikte, temelde “yurttaş” kriterine dayanıldığını söyleyebiliriz. Yurttaşlık Yasası yabancı kavramını, “KKTC yurttaşı olmayan bir kişi” olarak tanımlamıştır (md. 2/(1))¹. Yabancılar Yasası ise, KKTC yurttaşı olmayanların yanı sıra, “Kıbrıs Yerlisi” olmayanları da yabancı kabul etmiştir. Bu noktada Kıbrıs Yerlisi’nden ne anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturmak lâzımdır. Yabancılar Yasası md. 2/1’e göre:

Yabancı bir ülkede bulunduğu ve kısıtlı olmadığı bir sırada, bir yurttaşlık belgesi almak suretiyle veya kendi isteği ile veya resmi bir eylem sonucu 5 Kasım 1914 tarihinde veya ondan sonraki bir tarihte, bulunduğu yabancı ülke yurttaşlığına girmemiş bulunan ve:

(a) Kıbrıs’ta doğan veya babası Kıbrıs’ta doğan; veya

¹ Bu tanım 16/1987 Sayılı Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası, 38/2005 Sayılı Uluslararası İşletme Şirketleri Yasası gibi yasalarda benimsenmiş olmakla birlikte, 63/2006 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası, Yabancılar Yasası’ndaki yabancılar tanımını benimsemiştir. Maalesef KKTC hukukunda yabancı kavramının tanımına ilişkin bir yeknesaklık söz konusu değildir. Güncellenmiş yasa metinleri için bkz. KKTC Mahkemelerinin resmi sitesi www.mahkemeler.net.

(b) 1914-1943 Kıbrıs (İlhak) Emirnamelerine veya 1948 İngiliz Yurttaşlık Yasası veya onu değiştiren veya onun yerini alan herhangi bir yasa uyarınca, Vali tarafından verilen bir yurttaşlık belgesine dayanılarak İngiliz Uyuşu Statüsünü elde eden; veya

(c) Yukarıdaki paragraflar kapsamına giren bir kişinin karısı olup yetkili bir mahkeme kararıyla veya bir ayrılık sözleşmesi uyarınca kocasından ayrı yaşamayan; veya

(d) Yukarıdaki paragraflar kapsamına giren bir kişinin on sekiz yaşını doldurmamış evladı, üvey evladı veya yasal biçimde edinilmiş evlatlığı olan,

herhangi bir kişiyi anlatır.

Yasa koyucu tarafından oldukça karmaşık bir şekilde ifade edilen Kıbrıs Yerlisi tanımını biraz sadeleştirerek açıklamanın yerinde olacağı kanaatindeyiz. Buna göre; kendisi veya babası Kıbrıs'ta doğan veya İngiliz Valisinin verdiği bir yurttaşlık belgesiyle İngiliz yurttaşlığını alan veya bu kişilerden birinin karısı ya da reşit olmamış evladı/üvey evladı/evlatlığı olan kimse, yabancı ülkede bulunup bu ülkenin yurttaşlığını almamışsa, Kıbrıs Yerlisi sayılır. Dikkat edilecek olursa, Kıbrıs adasıyla bir şekilde ilgisi olan kişiler, KKTC yurttaşı olmasalar dahi yabancı sayılmamışlar ve Kıbrıs Yerlisi olarak kabul edilmişlerdir.

Yabancıların çalışma hak ve özgürlüklerinin KKTC hukukundaki genel çerçevesini çizmeye çalışacak olursak, hareket noktamızın KKTC Anayasası olması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bilindiği gibi, çalışma hak ve özgürlüğü kişilere tanınan temel hak ve özgürlükler arasında yer almaktadır². Bu bağlamda çalışma hak ve özgürlüğü, KKTC Anayasası'nın "Temel Haklar, Özgürlükler ve Ödevler" başlığını taşıyan ikinci kısmının, "Sosyal ve Ekonomik Haklar, Özgürlükler ve Ödevler"

² Aybay, R., *Yabancılar Hukuku* 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007, s. 157; Tiryakioğlu, B., "Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı" (Yabancıların Çalışma Hakkı 1998), *Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku Alanında Gelişmeler (Bilimsel Toplantı) İstanbul 24-25 Eylül 1998*, Papirüs Basım, İstanbul 2000, s. 165.

başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenmiştir. Çalışma özgürlüğünü düzenleyen md. 48 “Her yurttaş dilediği alanda çalışma özgürlüğüne sahiptir” derken, çalışma hakkı ve ödevini düzenleyen 49. madde ise, “Çalışma her yurttaşın hak ve ödevidir” diyerek, çalışma hak ve özgürlüğünün yurttaşlara mahsus bir temel hak ve özgürlük olduğu izlenimine yol açmaktadırlar. Çünkü, prensip olarak, yabancıların yararlanmasının kabul edilmediği bir kısım haklar düzenlenirken yurttaş kavramına yer verilmektedir³. Halbuki, Anayasanın “Temel Haklar, Özgürlükler ve Ödevler” başlığını taşıyan ikinci kısmının birinci bölümünde, herkesin, dolayısıyla yabancıların da temel haklara ve özgürlüklere sahip oldukları ve Anayasada gösterilen hak ve özgürlüklerin yabancılar için, uluslararası hukuka uygun olarak yasa ile sınırlandırılabilmesi düzenlenmiştir (md. 13). Öte yandan, “Çalışma Koşulları” başlığını taşıyan Anayasanın 50. maddesi “Kimse, yaşına, gücüne ve cinsiyetine uygun olmayan işte çalıştırılmaz” şeklindeki düzenlemesiyle yabancıları da kapsar niteliktedir.

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere, KKTC Anayasası, çalışma hak ve özgürlüğü konusunda Türkiye Cumhuriyeti (TC) Anayasası’ndan ayrılmaktadır. Bilindiği gibi, TC Anayasası’nın çalışma hak ve özgürlüğünü düzenleyen 48 ve 49. maddelerinde “herkes” kavramı kullanılarak vatandaş ile yabancıların eşitliği prensibi benimsenmiş ve 16. madde ile temel hak ve özgürlüklerin yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak yasayla sınırlandırılabilmesi düzenlenmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, KKTC Anayasası’nın Temel Haklar, Özgürlükler ve Ödevler başlığını taşıyan ikinci kısmında esas itibarıyla eşitlik prensibinin kabul edildiğini söylemek mümkündür. Bilindiği gibi, devletlerin sosyal ve ekonomik politikaları, söz konusu çalışma hakkı olunca yurttaş lehine tavır almayı ve yabancılar açısından birtakım sınırlandırmalar getirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu sebeptir ki, çalışma

³ Doğan, V./ Odabaşı, H., *Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku*, Seçkin, Ankara 2004, s. 276; Çelikel, A., “Türkiye’de Yabancıların Çalışma İzni ve Ulusal Programda Öngörülen Düzenleme”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan*, Yıl 22, Sayı 2, 2002, s. 109.

hak ve özgürlüğü yabancılar açısından en fazla sınırlandırılan haktır. Dolayısıyla, kamu hakları arasında yer alan çalışma hakkı, diğer kamu haklarında olduğu gibi, kamuya ait sebeplerle (kamu güvenliği, kamu yararı, kamu sağlığı) sınırlandırılabilir⁴. KKTC Anayasası'ndaki 48 ve 49. madde hükümleri söz konusu sınırlandırmayı daha açık bir şekilde vurgular niteliktedir. Bu durum eşitlik prensibini zedelediği gibi, daha sonra inceleneceği üzere, yasalarla birtakım sınırlandırmalar getirilerek Anayasa md. 13 hükmüne de uygun davranılmıştır. Kıbrıs Hukuk Sistemi tarihi gelişim süreci içinde Türk hukukuna yaklaştığından⁵ ve Türk hukukunda da yabancılar çalışma hakkı verilip kanunlarla ve milletlerarası hukuka uygun olarak sınırlandırmalar getirildiğinden, Anayasa 48 ve 49'u yabancılar çalışma hak ve özgürlüğü tanınmadığı şeklinde yorumlama imkânı yoktur⁶. Anayasanın hazırlık çalışmalarına da gidildiğinde de, KKTC Anayasasını hazırlayanların neden böyle bir düzenleme yolunu seçtiklerini anlayabilmek mümkün değildir. Anlaşılan tek husus, yabancılar hukukundaki genel eğilime paralel olarak çalışma hak ve özgürlüğünden

⁴ Çelikel, A./Gelgel, G. Ö., *Yabancılar Hukuku* (Yabancılar) Yenilenmiş 15. Bası, Beta, İstanbul 2009, s. 126; Çelikel, A., "Türk Yabancılar Hukukunun Genel İlkeleri", *Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku Alanında Gelişmeler (Bilimsel Toplantı)* İstanbul 24-25 Eylül 1998, Papirüs Basım, İstanbul 2000, s. 97; Tiryakioğlu, B., "Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1997, Cilt 46, Sayı 1-4*, s. 80. Yabancıların çalışma haklarının sınırlandırılmasını üç farklı gerekçeye dayandıran görüşe göre, yabancıların çalışma hakları: her devletin, öncelikle kendi işsiz vatandaşlarına iş imkânı sağlama gayreti içinde olması; birtakım mesleklerin sadece kendi vatandaşları tarafından yapılmasında devletlerin bir çok açıdan zaruret görmesi; yabancıların çalışma hayatının her alanına nüfuz etmiş olması halinin, o devletler için atalet (tembellik) ve kabiliyetsizlik görüntüsü verebileceği endişesiyle sınırlandırılmaktadır. Bu görüş için bkz. Seviğ, M.R./Seviğ, V.R., *Devletler Hususi Hukuku* 4. Baskı, s. 98, Asar, A., *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları* 2. Baskı, Ankara 2004, s. 110'dan naklen.

⁵ Turhan, T., "*Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi*", Ada Yazıları (2007-2009), Yetkin, Ankara 2010, s. 306.

⁶ Bu bağlamda, Prof. Dr. Turgut Turhan'ın, KKTC yasakoyucusunun Türk hukukundan esinlenirken, hangi gerekçe veya gerekçelerden ötürü bazı düzenlemeleri değiştirerek aktarma, bazı düzenlemelere ise hiç yer vermeme şeklindeki tutumunu anlamaya imkân olmadığı yönündeki görüşüne katılmamak mümkün değildir. Bkz. Turhan, T., *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku*, Turhan, Ankara 2002, s. 2.

faйдalanma konusunda önceliğın yurttaşlara verilmek istenmiş olduğudur. Bu bağlamda “Yabancıların Çalışma İzinleri Tüzüğü” (Çalışma Tüzüğü) md. 10 güzel bir örnektir. Söz konusu madde hükmüne göre, yabancı uyruklu işçi istihdam etmek isteyen işverenin bu talebi değerlendirilirken, ilgili zamanda KKTC yurttaşlarından gerekli şekilde kalifiye işçilerin veya işsiz kişilerin bulunup bulunmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır⁷.

Şunu belirtmek gerekir ki, Türk hukukundan farklı olarak⁸, yabancıların yurttaşlara hasredilmiş işleri yapamayacakları şeklinde genel bir hüküm KKTC hukukunda yer almamaktadır. Ancak, gerek Anayasadaki düzenlemeler, gerekse diğer yasalarda yer alan sınırlandırmalar benzer bir sonuca varma imkânını vermektedir.

II. Yabancıların KKTC’de Çalışabilmeleri İçin Yerine Getirmeleri Gereken Usulî İşlemler

Yabancıların KKTC’de çalışabilmek için yerine getirmeleri gereken usulî işlemlere ilişkin düzenlemeleri esasen 63/2006 Sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası” (Çalışma Yasası) ve söz konusu yasa altında çıkarılmış olan Çalışma Tüzüğü’nde bulmak mümkündür⁹.

⁷ Benzer bir düzenlemeye Türk hukukunda da rastlamak mümkündür. Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında 4817 Sayılı Kanun md. 14/b (Kanun metni için bkz. Ekşi, N., *Milletlerarası Özel Hukuka İlişkin Temel Mevzuat Güncellenmiş* 4. Baskı, Levha, İstanbul 2010, s. 493-501) hükmüne göre, “başvurulan iş için ülke içinde, 4 haftalık süre içerisinde o işi yapacak aynı niteliğe sahip kişinin bulunması” halinde çalışma izin talebi reddedilecektir. Alp’e göre, bu düzenlemenin anlamı ülke içinden başvuranların yabancılarla önceliği ilkesinin kabul edilmiş olduğudur. Bkz. Alp, M., “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl 2004, Cilt 54, Sayı 1, s. 57.

⁸ 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun md. 15 için bkz. Ekşi, s. 333.

⁹ 43/2004 Sayılı Yasa ile onaylanan “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Bulunan Türk Vatandaşlarının İkamet, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Haklarını Düzenlemeye İlişkin Protokol” ile KKTC’de bulunan TC uyruklu kişilere çalışma izni verilmesi ve çalışma izinlerinin yenilenmesi hususlarında birtakım ayrıcalıklar tanınmıştır.

A. Ülkeye Hukuka ve Usulüne Uygun Olarak Giriş Yapmış Olmak

KKTC’de çalışacak olan yabancı uyruklu kişilerin KKTC’ye pasaportları ile giriş yapmış olmaları ve giriş limanlarında¹⁰ giriş vizelerini¹¹ almaları gerekmektedir (Çalışma Tüzüğü md. 7/1). Şunu belirtmek gerekir ki, sadece çalışacak yabancıların değil, tüm yabancıların KKTC’ye giriş yapabilmeleri için pasaport gösterme ve vize alma mecburiyetleri olduğu Yabancılar Yasası’nda düzenlenmiştir.

B. Yasaklı Göçmen Olmamak

KKTC’ye giriş yapabilmek için sözü edilen pasaport gösterme ve vize alma mecburiyetlerinin yanı sıra, KKTC’ye girişi yasaklı kişilerden olmamak, ya da Yabancılar Yasası’ndaki ifadeyle “yasaklı göçmen” olmamak gerekir. Yabancılar Yasası’nın “yorum” yan başlıklı ikinci maddesinde “yasaklı göçmen”¹², bu Yasa kurallarınca Kıbrıs’a girişi

¹⁰KKTC’nin herhangi bir limanını onaylanmış liman (giriş veya çıkış limanı olarak ilan edilen herhangi bir deniz veya hava limanı) olarak ilan etme yetkisi Bakanlar Kurulu’na aittir (Yabancılar ve Muhaceret Yasası md. 3). Kimsenin onaylanmış limandan başka bir yerden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine giremeyeceği veya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinden ayrılamayacağı da aynı yasanın 12/1 maddesinde düzenlenmiştir.

¹¹ Çalışma Tüzüğü ve Yabancılar Yasası’nda geçen giriş vizesi kavramı, Çalışma Tüzüğü’nin “Tefsir” yan başlıklı 2. maddesinde ve yine Yabancılar ve Muhaceret Tüzüğü’nin 2. maddesinde “Giriş İzni” olarak yer almıştır. Söz konusu maddelerde “Giriş İzni”, geçici ikamet için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne girmek amacıyla Yabancılar ve Muhaceret Yasası altında verilen izin olarak tanımlanmıştır.

¹² Yasakoyucu Yabancılar Yasasında bu kavrama yer verirken, Çalışma Yasası’nda “Yasaklı Kişi” şeklinde bir kavrama yer vermiş ve bu kişileri KKTC’ye girişi yasaklananlar olarak tanımlamıştır ki, kanaatimizce “yasaklı göçmen”lerden söz etmektedir. Yasaklı kişi kavramının, yasaklı göçmen kavramına göre daha yerinde bir kavram olduğunu düşünmekle birlikte, birçok kavramı Yabancılar Yasası’ndaki haliyle alan Çalışma Yasası’nın, yasaklı kişi yerine yasaklı göçmen kavramına yer vermiş olması gerektiği kanaatindeyiz. Şunu da eklemek gerekir ki, bazı mahkeme kararlarında ne yasaklı kişi ne de yasaklı göçmen kavramları kullanılmıştır. Bunların yerine “yasaklı muhacir” kavramı kullanılarak zaten mevcut olmayan terim birliği daha da içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. Bkz. Yüksek İdare Mahkemesi (YİM) 19/82 D. 15/82 Sayılı karar, Borak, R. (Yüksek Mahkeme Başmukayyidi) (Hazırlayan), *KKTC Yüksek İdare Mahkemesi Kararları* (1982-1984), Mayıs 1996, s. 56-58.

yasaklanmış göçmen olarak tanımlanmıştır. Göçmen¹³ ise, Kıbrıs Yerlisi veya ikamet tezkeresine sahip olmayan, ancak sürekli ikamet amacıyla KKTC'ye giren yabancıyı ifade etmektedir. Dolayısıyla, KKTC'ye sürekli ikamet amacıyla gelmiş olup, Kıbrıs Yerlisi olmayan ve ikamet tezkeresine sahip olmayan yabancılar, aşağıdaki şartların varlığı halinde yasaklı göçmen sayılabilecek¹⁴, KKTC'ye girmelerine izin verilmeyeceği gibi (istisnalar hariç¹⁵), bu gibilerin sınır dışı¹⁶ edilmeleri de gündeme gelebilecektir. Yabancılar Yasası md. 6/1 gereği yasaklı göçmen sayılan kişiler şunlardır:

- Herhangi bir yoksul¹⁷;
- temyiz kudretine sahip olmayan ve dolayısıyla kendi kendine bakamayan herhangi bir kimse;
- kamu sağlığını tehlikeye sokacak bulaşıcı bir hastalığı bulunan veya kamu sağlığı yararına çıkarılan tüzüklere uymayı reddeden herhangi bir kimse;
- adam öldürmekten hüküm giymiş veya işlediği suç dolayısıyla hapis cezasına çarptırılmış ve dolayısıyla Muhaceret Memuru tarafından istenmeyen göçmen sayılan herhangi bir kimse;

¹³ Göçmen kavramı, çeşitli nedenlerle (ekonomik, siyasi, dini vd.) bağlı bulunduğu ülkeyi terk ederek yerleşmek amacı ile başka bir ülkeye giden kişi olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Çelikel, *Yabancılar*, s. 22.

¹⁴ Bir kimseye yasaklı göçmen olduğu muhaceret memuru tarafından tebliğ edilir (Yabancılar Yasası md. 20 altında çıkarılan Yabancılar ve Muhaceret Tüzüğü md. 18).

¹⁵ Yabancılar yasası ile veya bu yasaya bağlı olarak çıkarılacak tüzüklerle veya Bakanlar Kurulu emirnameleri ile yasaklı göçmenlerin ülkeye girmelerine izin verilebilir. 6. maddenin 2. fıkrasına bakıldığında, Bakanlar Kurulunun uygun göreceği bir süre için ve uygun göreceği koşullarla yasaklı göçmenin KKTC'ye girişine izin verilebileceği görülür.

¹⁶ Yabancıların KKTC'den sınır dışı edilmeleri konusunda bkz. Alibaba, A., "KKTC'den Yabancıların Sınır Dışı Edilmesi", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Yıl 27 (2007), Sayı 1-2, s. 1-20.

¹⁷ Kimin yoksul olduğunu takdir etme yetkisi Muhaceret Dairesi Müdürüne verilmiştir. Yoksul tanımının yapıldığı Yabancılar Yasası 2. maddesine göre yoksul: Muhaceret Dairesi Müdürünün kanısınca kendisinin ve geçindirmekle yükümlü olduğu kişilerin geçimini sağlayamayacak durumda olan veya böyle bir duruma düşme veya Devlete yük olma olasılığı bulunan kişidir.

- fuhuş yapan veya yaptıran herhangi bir kimse¹⁸;
- Bakanlar Kurulu tarafından istenmeyen kişi sayılan herhangi bir kimse;
- Kamu düzenini tehlikeye sokan veya devlete karşı düşmanlık uyandıran veya devlet gücüne karşı entrika çevirme olasılığı bulunduğu Bakanlar Kurulunda kanaat uyandıracak delillerle kanıtlanmış herhangi bir kimse¹⁹;
- Ceza Yasası md. 63'e göre yasa dışı sayılan bir birlik veya derneğin üyesi olan herhangi bir kimse;
- KKTC'den sınır dışı edilmiş bulunan herhangi bir kimse;
- KKTC mevzuatı uyarınca KKTC'ye girişi yasaklanmış herhangi bir kimse;
- Yasal şart ve sınırlandırmalara aykırı olarak KKTC'ye giren veya ikamet eden herhangi bir kimse²⁰;
- KKTC'ye göçmen olarak girmek isteyen ancak göç izni olmayan herhangi bir kimse²¹;

¹⁸ YİM kararına konu olan bir davada, Muhaceret Dairesi tarafından değişik erkeklerle metres hayatı yaşadığı ve çalışma iznini paravan olarak kullandığı Emniyet Genel Müdürlüğü raporu ışığında tespit edilen bir kadının yasaklı göçmen ilân edilmiş olmasının incelendiğini görmek mümkündür. Bkz. YİM 19/82 sayılı karar.

¹⁹ YİM kararına konu olan bir davada kişinin, halk arasında tedirginlik yaratacak ve barış ve düzeni bozucu hareketlerde bulunduğu gerekçesiyle sınır dışı edilmesinin ve ülkeye girişinin yasaklanmasının incelendiğini görmek mümkündür. Bkz. YİM 104/96, D. 27/97 için Borak, R. (Yüksek Mahkeme Başmukayyidi) (Hazırlayan), *KKTC Yüksek İdare Mahkemesi Kararları* (1997-1998), Mayıs 2000, s. 240-248.

²⁰ Aybay'a göre bu durumda sınır dışı etme idari yaptırım olarak sınır dışı etmedir; çünkü, kişi herhangi bir sakıncalı davranışı olmadığı halde sınır dışı edilebilmektedir. Bu durum belli bir yükümü yerine getirmemenin yaptırımıdır. Bkz. Aybay, s. 265.

²¹ Bu hüküm göçmen olarak girmek isteyen fakat göç izni olmayanlara ilişkindir. Hâl böyle olunca, göç izni olmayan bir kimsenin "yasaklı göçmen" olarak nitelendirilmesi, diğer bir ifadeyle bu kavramla anılması gayet uygundur. Burada sorulması gereken soru bu maddede yer alan diğer hükümlerdeki kişiler göçmen olmayı istemedikleri halde neden "yasaklı göçmen" adıyla anılıyorlar veya "yasaklı göçmen" kavramı yerinde bir kavram mı? Daha önce belirtildiği üzere, KKTC hukukuna göre göçmen sayılabilmek için, sürekli ikamet amacını taşımak gerekir. Halbuki YİM'in 104/96 sayılı kararına

- Yabancılar ve Muhaceret Yasasının yasaklı göçmen saydığı herhangi bir kimse.

C. Çalışma İzni Almış Olmak

a. Genel Olarak

Çalışma Yasası md. 5/2 hükmüne göre: “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kayıtlı işverenlerin işyerlerinde veya işlerinde çalışacak olan yabancı uyruklu işçilerin işverenleri vasıtasıyla çalışma izni almaları zorunludur”. Dikkat edilecek olursa, Çalışma Yasası yabancı uyruklu işçilere çalışma izni alma yükümü getirirken, bunu işverenleri vasıtasıyla yapmalarını öngörmüştür. Bu sebeple, md. 5/1 ile yabancı uyruklu işçi çalıştırmak isteyen işverenlere de bu işçiler için çalışma izni alma mecburiyeti getirilmiştir. Bu düzenlemenin uzantısı olarak, İşverenin Sorumluluğu yan başlıklı 7. maddede, çalışma izni olmayan yabancı uyruklu işçi çalıştırmanın yasak olduğu ve bu sorumluluğu yerine getirmemenin suç teşkil edeceği düzenlenmiştir. Aynı şekilde 8. maddede çalışma izni olmadan yabancı uyruklu kişilerin çalışmasının yasak olduğu, aksi davranışların suç teşkil edeceği belirtilerek yabancı uyruklu işçilerin sorumluluğu düzenlenmiştir.

Çalışma izin kategorileri Çalışma Tüzüğü'nün 6. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre çalışma izinleri “sürelili çalışma izni”, “iş yapma izni” ve “öğrenci çalışma izni” olmak üzere üç türdür. Bunların dışında bir kategori olarak da “iş kurma izni” yer almıştır. Şunu belirtmek gerekir ki, sürelili çalışma ve iş yapma izinlerinin talep edileceği durumlarda, söz konusu talepten önce yabancı uyruklu işçi için bir “ön izin” alınması gerekmektedir²². Bu izin yurt dışında bulunan yabancı uyruklu işçiler için

konu olan olayda bir üniversite öğrencisinin yasaklı göçmen ilân edilerek sınır dışı edilmesi ve ülkeye girişinin yasaklanması söz konusu olmuştur. Bir öğrencinin KKTC’de öğrenim amaçlı bulunduğu ve sürekli ikamet amacı taşımadığı düşünülecek olursa, “göçmen” kavramının yerinde bir seçim olmadığı anlaşılır.

²² Şunu belirtmek gerekir ki, Çalışma Tüzüğü'nün 30. maddesinde bazı şartları taşıyan kişilerden ön izin koşulunu yerine getirmelerinin istenmeyeceği düzenlenmiştir; örneğin, eşi veya ana veya babası KKTC yurttaşı olan ve geçerli bir giriş iznine veya ziyaretçi iznine sahip olan yabancılar.

öngörülmüş olup, söz konusu işçiler KKTC’ye gelmeden önce işveren tarafından alınması gereken bir izindir (Çalışma Tüzüğü md. 8)²³. Bu izin alınmadan KKTC’ye giriş yapan yabancı uyruklu işçiler hiçbir işyerinde istihdam edilemeyecekleri gibi, çalışma izni başvuruları da işleme konmaz. Yukarıdaki açıklamalarda da belirtildiği üzere, KKTC yasakoyucusu, KKTC yurttaşlarına öncelik vermek adına, çalışma hak ve özgürlüğünü Anayasa’da düzenlerken yurttaş kavramını kullanmıştır. Bunun bir yansımasını da Çalışma Tüzüğü’nün 9. maddesinde görmek mümkündür. Buna göre, sözünü ettiğimiz ön izin başvurusundan önce, işveren, işyerindeki işçi ihtiyacını yerli işgücünden karşılamak amacıyla gerekli her türlü gayreti gösterdiğini kanıtlama yükümlülüğü altındadır.

Alınan ön izin, hamiline, ön izin onayında belirtilen işte veya işyerinde, işverenin yanında ve belirtilen meslekte çalışmak üzere KKTC’ye giriş hakkı verir. Adı geçen ön iznin süresi 30 gün olup, bu süre içinde yabancı uyruklu işçinin KKTC’ye giriş yapması gerekir. Aksi halde ön iznin yenilenmesi teminen yeniden çalışma işleri ile görevli bakanlığa başvuru gerekecektir. Ön izinle KKTC’ye gelen yabancı uyruklu işçilere giriş limanlarında 30 günlük giriş vizesi verilir. Yabancı uyruklu işçi ön izinle KKTC’ye girdikten sonra, işverenin, söz konusu işçi için 15 gün içinde süreli çalışma izni başvurusunda bulunması gerekir. Eğer ön izinle gelen yabancı uyruklu işçi izinde belirtilen işe başlamazsa ön izni iptal edilmiş olur ve çalışma izni başvuru hakkı düşer²⁴.

²³ Eğer işçi KKTC’ye girdikten sonra ön izin alınır ve süreli çalışma izni için başvuruda bulunulursa veya ön izin alınıp işçi KKTC’den çıkarılıp tekrar giriş yaptıktan sonra süreli çalışma izni başvurusu yapılırsa, söz konusu başvurular işleme konulmadan reddedilir (Çalışma Tüzüğü md. 13/4). Türk hukukunda böyle bir uygulamanın mümkün olamayacağı *Tiryakioğlu* tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: “...Türkiye’ye pasaport ve vize işlemlerini usulüne uygun surette gerçekleştirerek giren yabancıların Türkiye’de çalışmaya karar vermesi üzerine, mutlaka ülke dışına çıkarak “çalışma vizesi” alması yükümlülüğüne tâbi kılınması suretinde gerçekleştirilen bir uygulama, yalnız mevzuata ters düşmekle kalmaz, anlamsız ve tuhaf bir tutum olarak kabul edilmek gerekir”. Bkz. *Tiryakioğlu, Yabancıların Çalışma Hakkı* 1998, s. 169.

²⁴ Çalışma Tüzüğü md. 11.

b. Çalışma İzni Türleri

Sürelî çalışma izni belli bir işyeri ve/veya işletmede, belli bir işverenin işinde ve belli bir meslekte çalışmak üzere ilk başvuruda en az altı ve en fazla bir yıllık süre için verilir (Çalışma Tüzüğü md. 15/3). Söz konusu izin en az bir yıllık yasal çalışma süresinden sonra, aynı işyeri ve/veya işletmede, aynı işverenin işinde ve aynı meslekte çalışma üzere iki yıla kadar uzatılabilir (Çalışma Tüzüğü md. 17/8). Dikkat edilecek olursa, Çalışma Tüzüğü'nde düzenlenen sürelî çalışma izni Türk hukukundaki sürelî çalışma iznine benzer nitelikte olup²⁵, sadece öngörülen izin süreleri bakımından farklılık göstermektedir.

İş yapma izni: KKTC'ye ithal edilen makine ve teçhizatın montajı, bakımı, onarımı ve kullanımına ilişkin eğitim verilmesi veya teçhizatı teslimi; KKTC'den ihraç edilen veya KKTC'ye ithal edilen mal ve hizmetlerin kullanılmasına ilişkin eğitim; KKTC'deki fuar, sirk, sanatsal vb. faaliyetlerde gösteri ve benzerinde görevli olarak KKTC'de 90 günü aşmamak kaydıyla çalışacak yabancı uyruklu kişilere verilen izindir (Çalışma Tüzüğü md. 18). 90 günlük bir süre için verilen bu iznin hiçbir şekilde uzatılma imkânı bulunmamaktadır. Türk hukukunda, sözü edilen ilk iki amaçla Türkiye'ye gelip, üç aydan fazla kalmayacaklar ile turizm işletmelerinin dışında faaliyette bulunacak fuar ve sirklerde gösteri ve benzeri görevli olarak Türkiye'ye giriş tarihinden itibaren 6 ayı geçmemek kaydıyla görev yapacak olanlar çalışma izni muafiyetinden faydalanmaktadırlar²⁶. Dolayısıyla KKTC hukukunda iş yapma izni almak durumunda olan kişilere, Türk hukukunda çalışma izni muafiyeti verilmektedir.

Adından da anlaşılacağı üzere öğrenci çalışma izni, KKTC'deki üniversitelerde öğrenim gören ve KKTC'deki bir işyerinde veya işte istihdam edilecek olan yabancı uyruklu kişiler için alınması gereken

²⁵ 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun md. 5 için bkz. Ekşi, s. 494 ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği md. 25 için bkz. Ekşi, s. 510.

²⁶ Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği md. 55/(1)/c, 55/(1)/ç ve 55/(1)/d için bkz. Ekşi, s. 517.

çalışma izin türüdür. Yine işveren tarafından alınan ve süreli olan bu çalışma izni, ilk başvuruda en az altı aylık ve en fazla bir yıllık süre için verilir. Öğrenci statüsündeki bir yabancıyı istihdam etmek isteyen işverenin, söz konusu kişinin 18 yaşından gün almış olmasına dikkat etmesi (Çalışma Tüzüğü md. 22/2) ve bu gibi kişilerin sayısının istihdam edilmiş işçi sayısının %50'sini geçmemesi gerekir (Çalışma Tüzüğü md. 21/2). Öğrenci olmaları hasebiyle, öğrenci izniyle çalıştırılacak yabancıların çalışma koşulları Çalışma Tüzüğü'nün 23. maddesinde detaylı bir şekilde düzenlenmiş ve örneğin gece kulüplerinde, kumarhanelerde ve bahis evlerinde çalıştırılmayacakları hükme bağlanmıştır.

Çalışma Tüzüğü'nde düzenlenmiş olan dördüncü çalışma izni kategorisi ise iş kurma izni adıyla karşımıza çıkmaktadır. Bu izin: KKTC'de yasal olarak kurulmuş şirketlerin KKTC'de ikamet etmek isteyen yabancı uyruklu Direktörler Kurulu üyelerine ve ortaklarına şirkette işveren sıfatıyla faaliyet göstermeleri için verilen süreli bir izindir (Çalışma Tüzüğü md. 26). Söz konusu izin ilk başvuruda en az altı aylık ve en fazla bir yıllık süre için verilir (Çalışma Tüzüğü md. 28/3). Şunu eklemek gerekir ki, en az bir yıllık yasal çalışma süresinden sonra iş kurma izninin süresi iki yıla kadar uzatılabilir (Çalışma Tüzüğü md. 29/7).

Yabancılar Tüzüğü'ne göre, çalışma izni, hamiline KKTC'ye girme ve izinde gösterilen süre kadar Kıbrıs'ta kalma hakkını verir (md. 11/1). Söz konusu Tüzüğün 3. maddesine göre, KKTC'de kesintisiz on yıl süre ile çalışma izni veya iş kurma izni ile ikamet eden yabancılara: kamu sağlığına tehlike oluşturan bir bulaşıcı veya enfeksiyöz hastalığı bulunmamış olmak; iyi ahlak sahibi olmak; yılda üç aydan fazla yurt dışında kalmamış olma koşullarıyla daimi ikamet izni verilir. Bu izin sürekli olarak KKTC'de ikamet hakkı veren bir izindir.

c. Yetkili Makam

Çalışma izni verme yetkisi, çalışma işleri ile görevli bakana aittir (Çalışma Yasası md. 6/1). Çalışma izni verilirken, iş gücü piyasasındaki

durum, çalışma yaşamındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel, bölgesel ve ekonomik konjonktür değişiklikleri dikkate alınır²⁷ (md. 9/1). Çalışma Yasası, çalışma izinlerinin işyerine mahsus olarak verileceğini düzenlemiştir. Diğer bir ifadeyle, çalışma izni belli bir işyerinin faaliyet sahası ve eleman ihtiyacı göz önünde bulundurularak verildiğinden, söz konusu işyerine mahsustur ve işçi almış olduğu çalışma izniyle başka bir işyerinde veya başka bir işverenin yanında çalışamaz (md. 10/2). Çalışma izni sahibi yabancı uyruklu kişi, iznin verildiği işe başlamaz veya başladıktan sonra devam etmez veya hizmet akdi işveren tarafından feshedilir veya her ne şekilde olursa olsun iş ilişkisi sona ererse çalışma izni geçersiz olur ve iptal edilmiş sayılır (md. 10/3).

Çalışma Yasası hangi hallerde çalışma izni başvurularının reddedileceğini de düzenlemiştir. Söz konusu yasanın 15. maddesine göre aşağıda belirtilen şartlardan herhangi birinin varlığı çalışma izni başvurusunun reddine yol açacaktır.

1. İş gücü piyasasındaki durum ve çalışma yaşamındaki gelişmeler ve istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür değişikliklerinin çalışma izni verilmesine elverişli olmaması.

2. Yabancı uyruklu kişinin geçerli bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine giriş izninin olmaması veya varolan giriş izninin süresinin dolmuş olması.

3. Yabancı uyruklu kişinin çalışmasının milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık için tehdit oluşturması.

4. Yabancı uyruklu kişinin 18 yaşından küçük olması.

5. Gerek işverenin ve gerekse yabancı uyruklu kişinin başvuru esnasında gerçek olmayan beyanda bulunması.

²⁷ Çalışma Yasası'nın 13. maddesi söz konusu koşulların gerektirdiği durumlarda, çalışma izinlerinin belli bir süre için, belli sektör, meslek, işkolu veya bölgeyle sınırlandırılabilceğini de düzenlemiştir. Türk hukukunda benzer düzenleme içeren Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği md. 20 için bkz. Ekşi, s. 508.

6.Yabancı uyruklu kişinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yasalarına göre yasaklı kişi olması veya çalışma izni ve iş kurma izni almasına engel bir durumun var olması.

Çalışma Yasası hükümlerine göre, Türk hukukunun aksine²⁸, sadece işverene ve sadece iş ilişkisi sona erdikten sonra 15 gün içinde Bakanlığa ve diğer ilgili kurumlara bildirimde bulunma yükümü getirilmiştir (md. 17).

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Çalışma Tüzüğü md. 30'da belirtilen istisnalar ve öğrenci izni hariç, ancak yurt dışında bulunan yabancılar için ve öncelikle ön izin almak koşuluyla çalışma izni verilmesi söz konusu olmaktadır. Bu da ön izin almadan KKTC'ye gelmiş bulunan yabancıların çalışma izni alma imkânlarını ortadan kaldırmaktadır. Halbuki Türk hukukunda, Türkiye'ye turistik vize ile giriş yapıp daha sonra çalışmaya karar veren yabancılar en az 6 ay süreli ikamet izni almaları koşuluyla, çalışma izni için başvurma imkânı verilmektedir (Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği md. 7). Ayrıca Türk hukukunda, yabancıya çalışma izni için bizzat başvurma olanağı da tanınmış olmasına rağmen (Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği md. 6/1, md. 7/1), KKTC hukukunda böyle bir imkân yoktur. Yine Türk hukukunda yurt dışından çalışma için başvurup, çalışma vizesi ile TC'ye gelenlerin ülkeye giriş tarihinden itibaren 30 gün içinde ikamet izni almaları gerekirken (Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun md. 12), KKTC hukukunda, giriş vizesi dolmadan çalışma izni alan yabancılar, ikamet izni almaksızın çalışma izninde belirtilen süre kadar KKTC'de kalabilmektedirler.

III. Çeşitli İş Kollarına Dair Yasal Düzenlemelerde Yabancıların Çalışma Hak ve Özgürlükleri

Yukarıda belirtildiği üzere, KKTC Anayasası md. 13 hükmüyle temel hak ve özgürlüklerin yabancılar için uluslararası hukuka uygun

²⁸ 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun md. 18/b için bkz. Ekşi, s. 498.

olarak yasayla sınırlandırılabilirdi düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden hareketle çıkarılan yasalarla yabancıların bazı iş kollarında çalışmaları serbest bırakılırken, bazı iş kollarıyla ilgili sınırlandırmalar getirilmiş ve bazı iş kolları da yabancılar için tamamen yasaklanmıştır. Çalışmamızın bu kısmında, çeşitli iş kollarına dair yasal düzenlemelerden hareketle yabancıların çalışma hak ve özgürlükleri incelenecektir.

A. Sağlık Hizmetleri

a. Tabiplik ve Diş Tabipliği

KKTC’de yabancıların tabiplik veya diş tabipliği yapması, 13/1976 Sayılı Kıbrıs Türk Tabipler Birliği Yasası’na tâbidir. Bu yasaya göre tabiplik veya diş tabipliği yapabilmek için, Kıbrıs Türk Tabipler Odası ve Kıbrıs Türk Diş Tabipleri Odası’ndan oluşan Kıbrıs Türk Tabipler Birliği’ne üye olmak gerekmektedir (md. 3/(4)/(a) ve md. 30/1). Adı geöen yasanın 4. maddesine göre, birliğe ve odaya üyelik “Devamlı Üyelik”, “Geçici Üyelik”, “Şeref Üyeliliği” ve “Onursal Üyelik” olmak üzere dört türdür. Tabip veya diş tabibi olarak meslek icra edebilmek için, devamlı veya geçici üye olmak gerekmektedir. Bunlardan devamlı üyelik asli üyelik olup, sadece KKTC yurttaşlarının yılda en az dokuz ay KKTC’de ikamet etmek koşuluyla kaydolabilecekleri üyelik türüdür (md. 4/(1)/(B)/(a)). Dolayısıyla, yabancıların devamlı üye olarak tabipler birliğine üye olma imkânları bulunmamaktadır. Öte yandan geçici üyelik ise, KKTC sınırları içinde ikamet etmeyen veya KKTC’de sürekli ikamet eden KKTC yurttaşı bir eşi olan tabip ve diş tabiplerine belli koşulları yerine getirmek kaydıyla ve bir yılı aşmayan sürelerle verilen üyelik türüdür (md. 4/(2)). İlgili maddenin 1. fıkrasının düzenleniş biçiminden ve söz konusu 2. fıkranın lâfzından, geçici üyeliliğin, KKTC’de ikamet etmeyen KKTC yurttaşı tabip ve diş tabipleriyle, sadece KKTC’de sürekli ikamet eden bir KKTC yurttaşının eşi olan yabancı tabip ve diş tabiplerine verilebileceği şeklinde bir anlam çıksa da, YİM’in 7/93²⁹

²⁹ Söz konusu karar, TC-KKTC arasında 1992 yılında imzalanan Sağlık Alanında İşbirliği Andlaşmasının Onay Yasası (54/92 Sayılı) uyarınca KKTC’ye gelen TC uyruklu tabiplerin, Kıbrıs Türk Tabipler Birliği’ne üye olmaları gerekmediği şeklindeki Çalışma Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı kararları aleyhine Kıbrıs Türk Tabipler Birliği tarafından

Sayıli kararında, ilgili hükmün, KKTC yurttaşı olmayanlarla, KKTC'de ikamet etmeyenlere ilişkin olduğundan bahsetmiştir. Dolayısıyla, yabancılar, Kıbrıs Türk Tabipler Birliği'ne geçici üye olabileceklerdir. Ayrıca söz konusu madde kapsamında tabiplik veya dış tabipliği yapacak olanların dahi sağlık bakanlığı veya herhangi bir sağlık kuruluğu vb. adına araştırma yapmak veya KKTC'de sağlık alanında tıbbi, ilmi veya akademik olarak yardımda bulunmak amacıyla gelmiş olması veya ilgili uzmanlık alanında KKTC'de devamlı üye olarak kayıtlı uzman bulunmaması veya uzman bulunsa dahi, ilgili alanda özel olarak ihtiyaç bulunması nedeniyle herhangi bir özel veya kamu hastanesinin veya üniversite sağlık kurumlarının uzman veya pratisyen hekim veya dış hekimi çalıştırma talebinin olması gerekir. Böyle bir ihtiyacın olup olmadığına ise Tabipler Birliği Yönetim Kurulu karar verir. Geçici üyelerin üyelikleri bir yıllık süre dolmadan Birlik tarafından sonlandırılabilceği gibi, bir yıllık sürelerle uzatılabilir de (md. 4/(3)).

6/2009 Sayılı Kamu Sağlık Çalışanları Yasası, kamu sağlık çalışanı olarak göreve atanacakların KKTC yurttaşı olması koşulunu aramaktadır (md. 65/(1)/(A)). Ancak; ilgili yasanın 63. maddesi, sağlık hizmetlerinin etkili, sürekli ve verimli bir biçimde yürütülmesi için gereksinim duyulan ve özel bir uzmanlık öğrenimi gerektiren dallarda, aynı zamanda bu dallarda görev yapacak KKTC yurttaşı yoksa, yapacakları hizmetin gerektirdiği özel nitelik ve koşulları sağlamak kaydıyla, yabancıların sözleşmeli olarak istihdamına olanak vermektedir. Bu gibilerin KKTC'de çalışma ve ikamet izni almalarına mani bir durumlarının olmaması ve Kıbrıs Türk Tabipler Birliği'ne ve/veya meslek odalarına geçici üye olduklarını belgelemeleri gerekmektedir. Dolayısıyla, kamuda çalışmak isteyen yabancı tabiplerin yine Kıbrıs Türk Tabipler Birliği Yasası'nın

açılan bir davaya ilişkindir. YİM, 54/92 Sayılı Yasada açıkça bir düzenleme yer almadığından, 13/1976 Sayılı Kıbrıs Türk Tabipler Birliği Yasası'nın bu yasayla değiştirilmek istenmediğini, dolayısıyla, işbirliği çerçevesinde KKTC'ye gelen tabiplerin geçici üye olarak Kıbrıs Türk Tabipler Birliği'ne üye olmaları gerekemediği yönündeki kararın iptaline karar vermiştir. Bkz. Borak, R. (Yüksek Mahkeme Başmukayyidi) (Hazırlayan), *KKTC Yüksek İdare Mahkemesi Kararları (1995-1996)*, Nisan 2000, s. 21-26.

geçici üyelik için aradığı koşulları yerine getirmeleri gerekecektir. Kamu Sağlık Çalışanları Yasası'nın 63. madde hükmü tabipler dışındaki diğer sağlık çalışanları için de geçerlidir.

b. Eczacılık

KKTC'de yabancıların eczacılık yapması, Eczacılık ve Zehirler Yasası'na (Fasıl 254) tâbidir. Bu yasaya göre eczacılık yapabilmek için, eczacı olarak Eczacılar Kütüğü'ne kaydolmak gerekmektedir. Söz konusu kütüğe kaydolabilmek için ise, Eczacılar Kurulu'nun (ki bu kurul sağlık bakanlığından üç, tarım bakanlığından bir, eczacılar birliğinin göstereceği üç eczacı, tabipler birliğinin göstereceği iki doktordan oluşur)³⁰ onayı gerekmektedir. Eczacılar Kurulu, Eczacılık ve Zehirler Yasası'nın 9/(1)/(b) maddesine göre, onay vermek için başvuru sahibinin KKTC yurttaşı olmasını aramaktadır. Eczacılık yapabilmek için aynı zamanda Kıbrıs Türk Eczacılar Birliği'ne üye olmak gerekmektedir. 18/1999 Sayılı Kıbrıs Türk Eczacılar Birliği Yasası md. 6/1'e göre, birliğe üye olabilmek için KKTC yurttaşı olmak gerekmektedir. Dolayısıyla yabancıların eczacılık yapma olanakları bulunmamaktadır.

c. Hastabakıcılık ve Ebelik

KKTC'de yabancıların hastabakıcılık ve ebelik yapması, Hastabakıcılık ve Ebelik Yasası'na (Fasıl 253) tâbidir. Söz konusu yasanın "Hastabakıcılık Evsafi" yan başlıklı 8. maddesine göre, hastabakıcı olarak kaydolunabilmek için yurttaş olmak gerekmektedir. "Ebelerin Sahip Olması Gereken Evsaf" yan başlıklı 9. madde hükmüne göre de, ebe olarak kaydolunabilmek için yurttaş olmak gerekmektedir. Bu çerçevede yabancıların hastabakıcılık ve ebelik yapma imkânları bulunmamaktadır.

d. Veteriner Hekimlik

KKTC'de yabancıların veteriner hekimlik yapması, 4/1977 Sayılı Kıbrıs Türk Veteriner Hekimler Birliği Yasası'na tâbidir. Adı geçen yasaya göre veteriner hekimlik mesleğini icra edebilmek için, Kıbrıs Türk

³⁰ Eczacılık ve Zehirler Yasası md. 3.

Veteriner Hekimler Birliği'ne üye olmak gerekmektedir. Birliğe üyelik devamlı ve geçici olmak üzere iki türdür. Devamlı üye olabilmek için KKTC yurttaşı bulunmak ve KKTC sınırları içinde ikamet etmek gerekmektedir (md. 5/(1)/(a)). Dolayısıyla, yabancıların Birliğe devamlı üye olma imkânları bu hükümlerle ortadan kaldırılmış bulunmaktadır. Ancak, yabancılara geçici üye olma olanağı verilmiştir. Madde 5/(2)/(a)/(i) hükmüne göre, KKTC yurttaşı olmayanlar Kıbrıs Türk Veteriner Hekimler Birliği'ne geçici üye olarak kaydolabileceklerdir. Bu gibiler, kamu yararı ve hayvan sağlığı bakımından, hükümetin daveti ve isteği üzerine en fazla bir yıl için geçici olarak kaydedilebilirler (md. 5/(2)/(b)). Şunu belirtmek gerekir ki, söz konusu üyelikler Birlik Yönetim Kurulu kararıyla süre bitiminde uzatılabileceği gibi, herhangi bir zaman sonlandırılabilir de (md. 5/(2)/(e)).

e. Özel Hastahane Açma

KKTC'de yabancıların özel hastahane açması, 32/1998 Sayılı Özel Hastahane, Özel Klinik, Özel Dispanser ve Özel Muayenehaneler Yasası'na tâbidir. Söz konusu yasa 5. maddesinde "Hiçbir gerçek veya tüzel kişi, bu Yasada ve bu Yasa kuralları uyarınca yapılan tüzüklerde belirtilen koşulları tamamlayıp, gerekli izni almadan Özel Hastahane, Özel Klinik, Özel Dispanser veya Özel Muayenehane açamaz ve çalıştıramaz" demek suretiyle özel hastahane açma konusunda yabancı ve vatandaşın eşitliği prensibini benimsediğini ortaya koymuştur. Yasaya göre, açılacak olan özel hastahane KKTC'de tabiplik yapabilecek, Kıbrıs Türk Tabipler Birliğine üye bir sorumlu müdürünün olması gerekmektedir. Bu düzenlemeyi getiren 7. madde hükmü Tabipler Birliğine üyelik ifadesini kullanmış, ancak üyelik türünü belirtmemiştir. Bilindiği gibi, yabancıların geçici üye sıfatıyla Tabipler Birliği'ne üyelikleri mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla, KKTC yurttaşlarının yanı sıra yabancılardan da sorumlu müdür olabileceği sonucuna varmak yanlış olmayacaktır.

f. Tıp ve Kimya Laboratuvarı Açma

KKTC’de yabancıların laboratuvar açması, 37/1987 Sayılı Tıp ve Kimya Laboratuvarları ile Radyasyon Kaynağı Kullanan Laboratuvarların Denetim Altında Çalıştırılmaları Hakkında Yasa’ya tâbidir. Adı geçen yasanın 5/(2) maddesine göre KKTC yurttaşı olmayan kişiler, özel laboratuvar açma yetkisine sahip değildirler. Aynı madde hükmü, açılmış ve çalıştırılmakta olan bir laboratuvarında, ilgili daldaki uzman yabancıların sağlık bakanlığının izni ve denetimi altında geçici olarak çalıştırılabilmelerine imkân vermektedir.

g. Özel Huzurevi Açma

KKTC’de yabancıların huzurevi açması, 32/2006 Sayılı Özel Huzurevleri Yasası’na tâbidir. Bu yasanın 6. maddesi özel huzurevi açabilmenin ve/veya çalıştırabilmenin koşullarını düzenlemektedir. Buna göre huzurevi açabilmek ve/veya çalıştırabilmek için, diğer koşulların yanı sıra, KKTC yurttaşı olmak gerekmektedir. Ancak; Bakanlar Kurulu’nun uygun bulduğu yabancı gerçek ve tüzel kişilerin de huzurevi açabilecekleri ve/veya çalıştırabilecekleri md. 6/(1)/(A)’da hükme bağlanmıştır.

B. Avukatlık

KKTC’de yabancıların avukatlık yapması, Avukatlar Yasası’na (Fasıl 2) tâbidir. Bu yasaya göre avukatlık yapabilmek için “Avukatlar Sicili”ne kaydolmak, bunun için ise, diğer koşulların yanı sıra, KKTC yurttaşı olmak gerekmektedir (md. 4/(c)). Ancak Avukatlar Yasası, “Yabancı Memleketlerin Şöhret Yapmış Avukatlarına Özel İzin Verilmesi” yan başlıklı 7. maddesinde şöyle bir düzenleme getirmiştir:

Bu Yasa kurallarına bakılmaksızın, Hukuk Meclisi, kendi takdirine göre, yabancı bir memleketin şöhret sahibi bir avukatının başvurusu üzerine, herhangi bir mahkeme huzuruna kabul edilmek ve herhangi belli bir işlem veya herhangi belli bir dava sebebi veya konusu ile ilgili olarak avukatlık yapmak için özel bir izin verilebilir.

Ancak, bu gibi bir avukat, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde icrai meslek eden bir avukatla birlikte mahkeme huzuruna çıkmadıkça herhangi bir mahkeme huzuruna kabul edilemez.

Madde hükmünden anlaşılacağı üzere, KKTC’de avukatlık mesleğini icra eden bir avukatla birlikte mahkeme huzuruna çıkmak kaydıyla, hukuk meclisine³¹, yabancı bir avukata KKTC mahkemeleri önünde avukatlık yapma izni verme yetkisi tanınmıştır.

C. Mimarlık ve Mühendislik

KKTC’de yabancıların mimarlık ve mühendislik yapması, 21/2005 Sayılı Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasası’na tâbidir. Söz konusu yasanın 40/(1) maddesine göre: “İlgili odaya faal, uygulamacı veya geçici üye olarak kayıtlı bulunmayan kişiler mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı mesleklerini icra edemez, bu nitelikleri gerektiren herhangi bir göreve veya makama atanamaz, istihdam edilemez”ler. Dolayısıyla KKTC’de mimarlık ve mühendislik mesleklerini icra edebilmek için muhakkak mimarlar odasına veya ilgili mühendisler odasına üye olmak gerekmektedir. Faal veya uygulamacı üye olabilmek için, KKTC yurttaşı olmak ve daimi ikametgâhı KKTC’de bulunmak gerekmektedir. Dolayısıyla yabancıların faal veya uygulamacı üye olma imkânları bulunmamaktadır. Ancak, geçici üyeliği düzenleyen md. 24/(4)/(a) hükmüne göre, KKTC’de ikamet ve çalışma iznine sahip olanlar, 4. fıkrada belirtilen diğer koşulları da taşımak kaydıyla, KKTC’de mühendislik veya mimarlık yapabilmektedirler. Açıklamadan anlaşılacağı üzere, yabancılar, ikamet ve çalışma izinleri olmak ve geçici üye olarak (bu üyelik verilmiş amacındaki çalışma süresi ile sınırlı olup, ilgili odadan yeniden izin almadan, üyeliği kazanırken izin verilen proje dışında, mesleğin başka bir iş veya projede icrasına imkân vermez) mimar veya ilgili mühendisler odasına kaydolup söz konusu meslekleri icra edebileceklerdir. Unutulmamalıdır ki, bu kişiler aynı zamanda uygulamacı üyelerin taşıdığı tüm koşulları taşımak zorundadırlar³².

³¹ Hukuk Meclisi’nin oluşumu için bkz. Avukatlar Yasası md. 3.

³² Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasası md. 24/(3).

D. Emlâkçılık

Emlâkçılık yapabilmek için, 38/2007 Sayılı Emlâkçıların Kayıt ve İşlemleri Yasası md. 4 hükmüne göre kurulan “Komisyon”a kayıt olmak gerekmektedir. Yasada belirtilen diğer koşulların yanı sıra, söz konusu kaydın gerçekleştirilebilmesi için, md. 9/(1) gereği KKTC yurttaşı olmak lâzımdır.

Adı geçen yasanın 13. maddesine göre: Şirketler Yasası ile Kollektif ve Komandit Şirketler ve Ticari Ünvanlar Yasası uyarınca kendi adları altında faaliyet gösteren, Şirketler Mukayyitliğinde kayıt ve tescil edilmiş şirketler emlakçılık yapabilirler. Ancak bunun için, böyle bir şirketin faaliyetinin emlakçılık olması, en az bir hissedarının emlakçı olarak kaydedilmiş olması ve yabancı bir direktörünün olmaması gerekmektedir. Açıklamalardan anlaşılacağı üzere, yabancıların emlakçılık mesleğini bizzat icra etmelerine izin verilmediği gibi, bir emlakçılık şirketinde direktör olarak çalışmalarına da olanak tanınmamıştır.

E. Sigortacılık

39/1993 Sayılı Sigorta Hizmetleri (Düzenleme ve Denetim) Yasası “Reasürans Şirketi” ve “Sigorta Şirketi” kavramlarını tanımlarken, yabancı ülkelerdeki sigorta ve reasürans şirketlerinin KKTC’deki şubelerini de bu kavramlara dahil ederek, yabancı tüzel kişilerin de şube açmak suretiyle KKTC’de sigortacılık yapabileceklerini ortaya koymuştur. Söz konusu yasanın 7. maddesinde ise doğrudan yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin KKTC’de şube açma koşulları düzenlenmiştir. Belirtilen diğer koşulların yanı sıra, yabancı şirketlerin KKTC’de şube açabilmeleri için şubeyi temsil ve imzası ile bağlamaya yetkili müdürün ya KKTC yurttaşı olması, ya da KKTC’de mukim olması şartı aranmıştır.

F. Turist Rehberliği

KKTC’de yabancıların turist rehberliği yapması, 1/2008 Sayılı Kıbrıs Türk Rehberler Birliği Yasası’na tâbidir. Söz konusu yasaya göre turist rehberliği mesleğini icra edebilmek için Kıbrıs Türk Rehberler

Birliği’ne üye olmak ve rehberlik belgesine sahip olmak gerekmektedir (md. 5/(3)). Rehberlik belgesi alabilmek için ise aranan ilk koşul md. 6/(1) hükmüne göre KKTC yurttaşı olmaktır. Dolayısıyla (aşağıda belirtilen Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası kapsamında istihdam edilenler hariç), yabancıların rehberlik belgesi olarak bu mesleği icra etme imkânları bulunmamaktadır. Ancak; md. 5/(2) KKTC’deki turlarda eksikliği hissedilen dillerde, yabancı tercüman veya yabancı rehberin, rehberin yanında tercüman olarak bulunabileceğini düzenlemiştir. Bu da göstermektedir ki, yabancı rehberler ihtiyaç halinde tercüman olarak çalışabileceklerdir.

G. Turizm ve Seyahat Acenteliği

KKTC’de yabancıların acentelik faaliyetinde bulunması, 25/1978 Sayılı Turizm ve Seyahat Acenteleri Yasası’na tâbidir. Adı geçen yasa, “Yabancı acenteler için kısıtlama” yan başlığını taşıyan 4. maddesinde yabancı acente, kurum veya kuruluşların KKTC’de acentelik faaliyetinde bulunamayacağını hükme bağlamıştır. Yasa yabancı acenteyi, ülke dışında faaliyet gösteren, kayıtlı merkezi ülke dışında bulunan ve KKTC yasaları uyarınca kurulmuş olmayan acente şeklinde tanımlamıştır. Bu tanıma giren yabancı acentler ancak Turizm ve Seyahat Acenteleri Yasası’na göre kurulmuş ve KKTC’de “A”³³ veya “geçici A” grubu acente olarak kayıtlı bir acente vasıtasıyla acentelik faaliyetinde bulunabilirler (md. 4/2). Dikkat edilecek olursa, yabancı tüzel kişilerin KKTC’de acentelik hizmetlerini vermeleri sınırlandırılmış ve KKTC’deki bir acente vasıtasıyla faaliyette bulunabilecekleri hükme bağlanmıştır. Halbuki, söz konusu yasanın 5/(3) maddesi yabancı gerçek kişilere acente işletme belgesi almak üzere turizm işleriyle görevli bakanlığa müracaat imkânı vermiştir. Buna göre; KKTC yurttaşları, yabancı gerçek kişiler ve KKTC yurttaşlarının oluşturduğu bir tüzel kişi acente işletme belgesi alabilecektir.

³³ “A” grubu acentelerin faaliyetleri için bkz. Turizm ve Seyahat Acenteleri Yasası md. 9/(1).

H. Yabancı Sermaye Yatırımları

KKTC yasa koyucusu yabancı sermaye yatırımlarını teşvik amacıyla 69/2002 Sayılı Yabancı Sermaye Yasası'nı düzenlemiştir. Bu yasa kapsamında yabancı sermaye:

...yabancı gerçek veya tüzel kişilerin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde teşebbüs kurma veya var olan bir teşebbüsün tevsii veya modernizasyonu için yurt dışından ithal ettikleri ve bu kişilerin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde sahip oldukları;

(A) Türk Lirası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde alım ve satımı yapılabilen konvertibl döviz ve efektif cinsinden nakdi sermayeyi;

(B) Bakanlığın aynı sermaye olarak kabul ettiği makine, teçhizat, malzeme, yedek parça ve diğer gayrinakdi malları;

(C) Yabancı sermayeli kuruluşlarda yabancı gerçek veya tüzel kişilerin hissesine tekabül eden kar, temettü, satış-tasfiye ve tazminat bedelleri, dış kredi, ana para ve faiz ödemeleri ile lisans, know-how, teknik yardım, yönetim ve franchise anlaşmaları karşılığı ödenecek meblağları;

(D) Patent, ticari marka ve fikir haklarından Bakanlıkça kabul edilenleri;

(E) Bakanlık tarafından kabul edilen mal, değer ve kıymetleri anlatır.

Söz konusu yasanın yukarıda belirtilen ve yabancı sermayeyi tanımlayan 2. maddesindeki yabancı gerçek veya tüzel kişilerden ne anlaşılması gerektiği yine aynı maddede düzenlenmiştir. Buna göre, yabancı uyruklu gerçek kişilerle, KKTC yurttaşlığının yanı sıra yabancı bir devlet vatandaşlığını taşıyan ve yabancı ülkede ikamet eden kişiler yabancı gerçek kişi; yabancı ülkelerde, bu ülkelerin yasalarına göre kurulmuş tüzel kişiler ise yabancı tüzel kişi olarak kabul edilmektedirler. Yasa, yabancı sermayeli şirketlerin de yerel sermayeli şirketlerin yararlandığı haklardan ve muafiyetlerden yararlanabileceklerini

düzenleyerek eşitlik prensibini benimsemiştir. Ayrıca yabancı sermayeli şirketlere, sermaye transferi konusunda kısıtlama getirilemeyeceği düzenlenmiş (md. 9) ve kamu yararı dışında kamulaştırmaya maruz kalmayacakları (ki böyle bir durumda kamulaştırılan yatırımların değerinin rayiç bedel üzerinden belirlenip devletçe karşılanacağı düzenlenmiştir)(md. 8) güvencesini getirmiştir³⁴.

I. Turizme Yönelik Yatırımlar ve Turizm İşletmesi

KKTC yasa koyucusu 16/1987 sayılı Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası ile KKTC’de turizmin gelişmesine yönelik özendirici yatırım kolaylıkları, teşvik unsur ve standartları getirmeyi amaçlamıştır. Söz konusu yasa 5/(1) maddesiyle: “Bu Yasanın getirdiği teşvik unsurlarından yararlanmak isteyen bir gerçek veya tüzel kişi, Bakanlığa yazılı olarak başvurur” demek suretiyle yabancı-yurttaş ayrımı yapmadığını ortaya koymuştur. “Turistik tesis yapmak veya işletmek isteyen bir yabancı gerçek veya tüzel kişi, projesinin Bakanlıkça onaylanması halinde yapacağı yatırım tutarını döviz olarak ülkeye transfer eder” şeklindeki 26/(1) hükmü de yabancıların turizm işletmesi açabileceklerini veya işletebileceklerini açıkça ortaya koymaktadır. Yasada yer alan diğer turizmi teşvik edici düzenlemelerin yanı sıra, 27. madde ile yabancı yatırımcılara elde ettikleri vergilendirmeden sonraki safi kazancın tümünü KKTC dışına transfer imkânı vermektedir. Ayrıca bu yasa çerçevesinde yabancı personel istihdamı da daha kolay hale getirilmiştir. Bu bağlamda turizm işleriyle görevli bakanlıktan onay alınmak kaydıyla, yabancı uzman, idareci, tercüman, rehber, teknisyen veya kalifiye işçi çalıştırmak mümkün olabilmektedir (md. 29/(1)). Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası çerçevesinde istihdam edilen yabancı personel için bakanlıktan alınan onay belgesi, çalışma ve ikamet izni verilmesi için yeterli olmaktadır (md. 29/(2)). Bu şekilde istihdam edilen personelin elde ettiği kazancın da, vergi ve sosyal güvence yükümlülükleri

³⁴ Şunu belirtmek gerekir ki, TC hükümeti ile KKTC hükümeti arasında 30 Nisan 1988 tarihinde imzalanan ve 63/1988 sayılı Yasa ile onaylanan Yatırımların Garantisi Andlaşmasıyla, TC tâbiyetindeki gerçek ve tüzel kişi yatırımcılara ilişkin ayrıca bir düzenleme getirilmiştir.

düşüldükten sonra, ÷lke dışına transferi md. 28/(2) ile olanaklı hale getirilmiştir.

SONUÇ

KKTC Anayasası md. 48 ve 49'daki soru işaretlerine yol açan dñzenlemelere rağmen, KKTC hukukunda, birtakım koşulları yerine getirmek ve yasal sınırlamalara riayet etmek kaydıyla yabancıların çalışma hak ve özgürlükleri bulunmaktadır. KKTC'de çalışmak isteyen yabancı, ön izin almak, usulüne uygun bir şekilde KKTC'ye girmek ve çalışma izni almak zorundadır. Elbette ki bunların yanı sıra, yabancıların yapmak istediği iş veya uğraşmak istediği meslek yasalarla yabancılara yasaklanmış olmamalıdır. Tabiplik, mimarlık, mühendislik gibi meslekler ilgili yasalarda belirtilen koşulları yerine getiren yabancıların yapabilecekleri meslekler iken, eczacılık, ebelik, hastabakıcılık gibi meslekler yabancılara yasaklanmıştır. Sonuç olarak denilebilir ki, çalışma hak ve özgürlüğü öncelikli olarak KKTC yurttaşlarına ait olmakla birlikte, yasal sınırlamalar çerçevesinde yabancılar da bu hak ve özgürlükten faydalanabilmektedirler.

KAYNAKÇA

- Alibaba, A., (2007) “KKTC’den Yabancıların Sınır Dışı Edilmesi”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Yıl 27 (1-2), 1-20.
- Alp, M., (2004) “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 54, (1), 33-59.
- Asar, A. (2004) *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları* (2. Bs.). Ankara: Emek Ofset
- Aybay, R. (2007). *Yabancılar Hukuku 2*. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Borak, R. (1996). (Yüksek Mahkeme Başmukayyidi) (Hazırlayan), *KKTC Yüksek İdare Mahkemesi Kararları* (1982-1984), 56-58.
- Borak, R. (2000). (Yüksek Mahkeme Başmukayyidi) (Hazırlayan), *KKTC Yüksek İdare Mahkemesi Kararları* (1995-1996), 21-26.
- Borak, R. (2000). (Yüksek Mahkeme Başmukayyidi) (Hazırlayan), *KKTC Yüksek İdare Mahkemesi Kararları* (1997-1998), 240-248.
- Çelikel, A. (2002). “Türkiye’de Yabancıların Çalışma İzni ve Ulusal Programda Öngörülen Düzenleme”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, Yıl 22, (2), 109-119.
- Çelikel, A., (2000). “Türk Yabancılar Hukukunun Genel İlkeleri”. *Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku Alanında Gelişmeler (Bilimsel Toplantı) İstanbul 24-25 Eylül 1998*. İstanbul: Papirüs, 93-100.
- Çelikel, A./Gelgel, G. Ö. (2009). *Yabancılar Hukuku (Yabancılar Yenilenmiş* (15. Bs.). İstanbul: Beta.
- Doğan, V./ Odabaşı, H.. (2004). *Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku*. Ankara: Seçkin.
- Ekşi, N. (2010). *Milletlerarası Özel Hukuka İlişkin Temel Mevzuat (4. Bs.)*. İstanbul: Levha.

- Tiryakioğlu, B., (2000) “Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı” (Yabancıların Çalışma Hakkı, 1998), *Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku Alanında Gelişmeler (Bilimsel Toplantı)* İstanbul 24-25 Eylül 1998, İstanbul: Papirüs, 147-170.
- Tiryakioğlu, B., “Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl 1997, Cilt 46, Sayı 1-4, 67-84.
- Turhan, T. (2010). “*Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi*”. Ada Yazıları (2007-2009). Ankara: Yetkin, 285-318.
- Turhan, T. (2002). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku*. Ankara: Turhan.

